

Wencze Popowa

Zwięzła gramatyka języka bułgarskiego

Wymowa i akcentowanie
Części mowy
Struktury gramatyczne

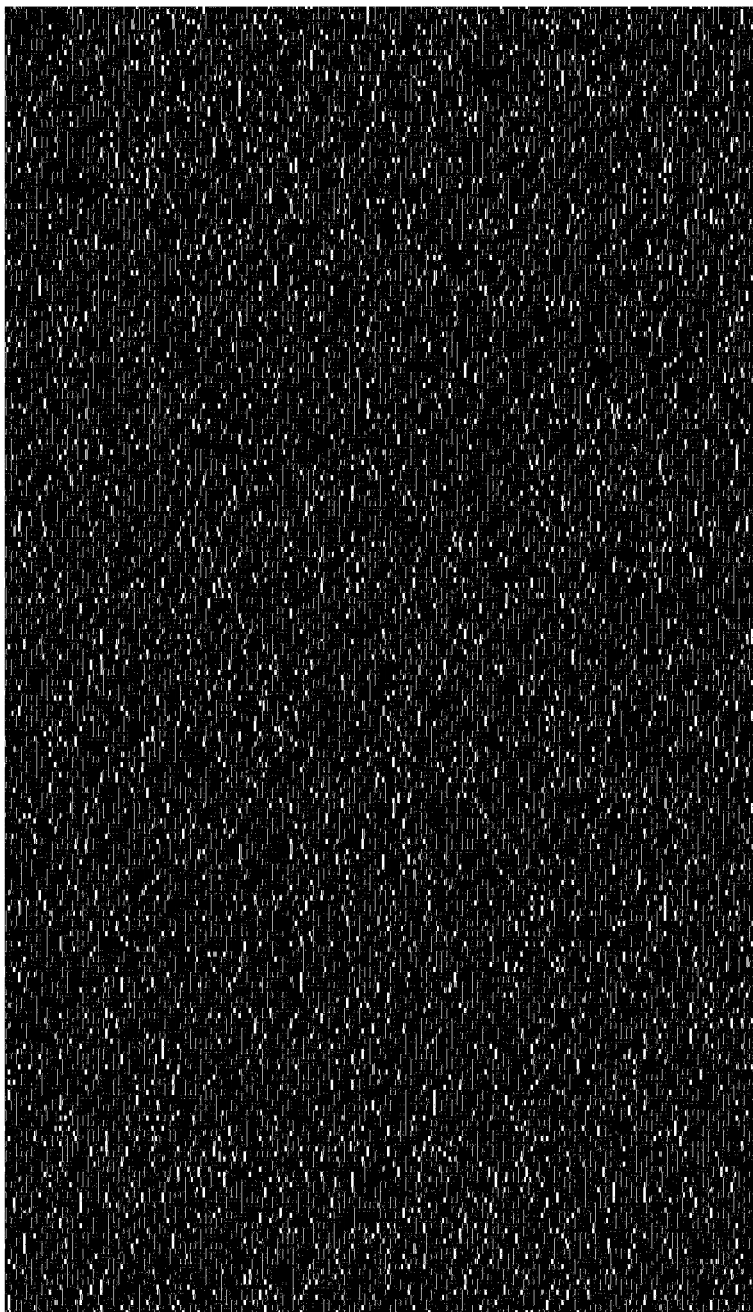
WIEDZA

POWSZECHNA

Zwięzła gramatyka
języka bułgarskiego

Włocławek, Pomarańczowa

Zwrotła gramatyka
języka olęderskiego

WYMIERZA
PROWSZCZYNIA

Recenzenci
doc. dr ANDRZEJ BOGUSŁAWSKI
dr HANNA ORZECHOWSKA

Okładka, karty tytułowe
URSZULA KACZYŃSKA

Redaktor
JERZY LASS

Redaktor techniczny
JADWIGA RZĘDOWSKA

Korektor
BARBARA KÜNTZLER

© Copyright by Wydawnictwo Wiedza Powszechna, Warszawa 2016

Wszelkie prawa zastrzeżone. Każda reprodukcja lub adaptacja całości
bądź części niniejszej publikacji, niezależnie od zastosowanej techniki reprodukcji
(drukarskiej, fotograficznej, komputerowej i in.), wymaga pisemnej zgody Wydawcy.

Reprint wydania I z 1972 r.

Wydawnictwo WIEDZA POWSZECHNA
ul. Szeligowska 40a, 01-320 Warszawa
e-mail: kontakt@wiedza.pl
www.wiedza.pl

Księgarnia wysyłkowa
tel. 22 720 06 10,
e-mail: hurtownia@wiedza.pl

Wydanie III, 2016 r.

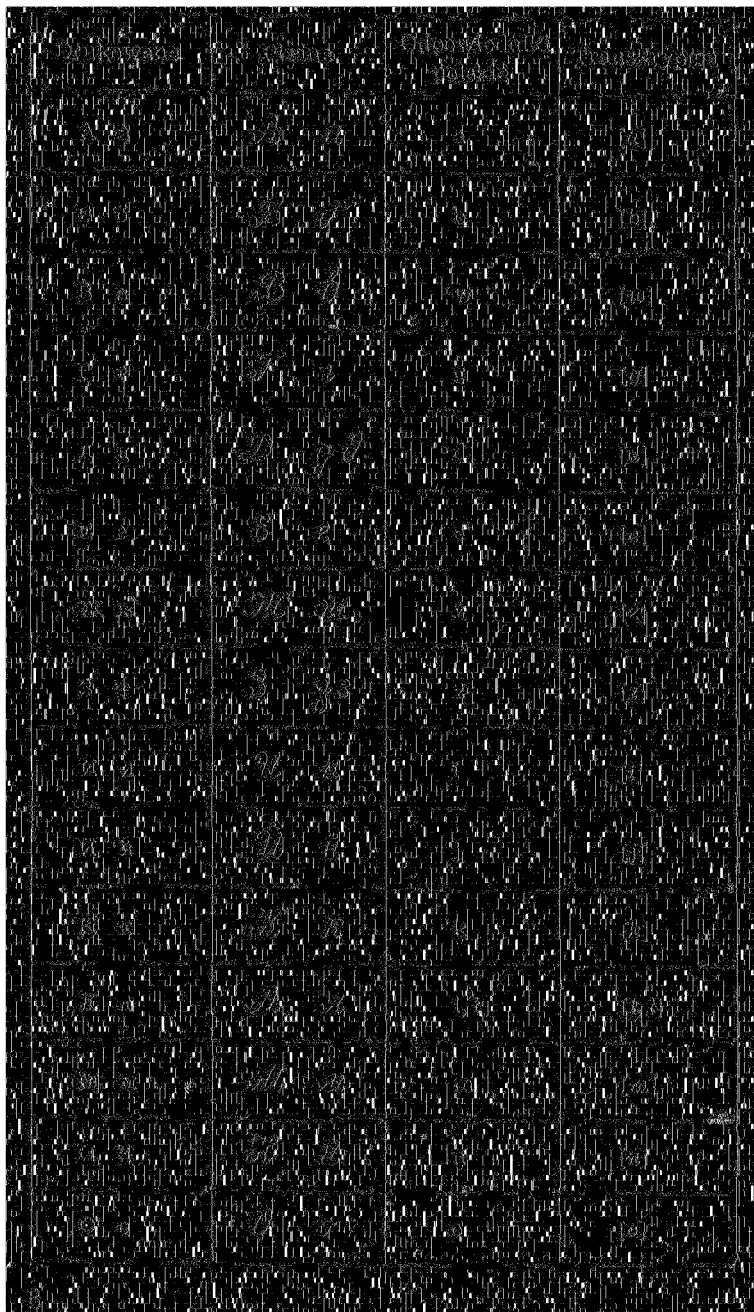
ISBN: 978-83-65636-12-6

ALFABET I FONOLOGIA	10
WYMOVA GŁOSK BULGARSKICH	11
SANOGŁOSKI	11
Bulgarskie odpowiedniki samogłosek polskich	12
Wymowa a, j, j' — e	12
SPÓŁGŁOSKI	16
Spółgłoski twarde	16
Spółgłoski miękkie	17
Spółgłoski dźwięczące i bezdźwięczne	18
Upodobnienia pod względem dźwięczności	19
Upodobnienia międzywyrazowe pod względem dźwięczności	20
Grupy spółgłosek	21
Wymowa spółgłosek podwójnych	25
ARTYKLE	26
CZĘŚCI MOWY	25
WZROWEKOWE	25
Tworzenie rzeczowników	26
Rodzaj rzeczownika	32
Liczba rzeczownika	33
Liczba mnoga rzeczowników rodzaju męskiego	34
Liczba mnoga rzeczowników rodzaju żeńskiego	37
Liczba mnoga rzeczowników rodzaju nijakiego	37
Liczba mnoga rzeczowników rodzaju męskiego podliczebnikach	37
Wyróżnienie funkcji składniowych	38
Wolacz rzeczowników rodzaju męskiego i żeńskiego	41
Wolacz rzeczowników rodzaju męskiego liczby pojedynczej	40
Wolacz rzeczowników rodzaju żeńskiego liczby pojedynczej	41
ROZJAŻNIŁA	42
Tworzenie form rodzajnikowych rzeczowników	42
Użycie form z rodzajnikiem i bez rodzajnika	44
PRZYMIKOWE	47
Rodzaj i liczba przyimków	51
Niektóre właściwości form rodzaju i liczby przyimków	52
Stopniownice przyimków	53
Formy rodzajnika przyimków	54
Użycie form rodzajnikowych przyimków	56
LIČEBNIKA	56
Liczebniki główne	56
Liczebniki główne dla osób rodzaju męskiego	58
Formy rodzajnika dla liczebników	58
Liczebniki porządkowe	60
Dział liczebników porządkowych	60
Właściwości grammatyczne liczebników porządkowych	61

Zaczowniki i przyimówki posiadające znaczenie łączności	62
Liczebniki słowne	63
ZAIMKI	64
Zaimki osobowe	64
Wielokrotne krótkiej formy zaimków w zdaniu	66
Jednoczesne użycie rzeczownika i zaimka osobowego zastępującego rzeczownik	67
Zaimki osobowy zwrotny	69
Wyrażenie przynależności w języku bułgarskim	69
Zaimki dzierżawcze	69
Użycie pełnych form zaimków dzierżawczych	70
Użycie krótkich form zaimków dzierżawczych	70
Zaimki dzierżawczy zwrotny	71
Użycie krótkiej formy zaimka dzierżawczego, zwrotnego	72
Zaimki wskazujące	72
Zaimki pytające	72
Zaimki względné	73
Zaimki przeczące	73
Zaimki nieokreślone	80
Zaimki uogólniające	82
 CZASOWNIKI	83
Przedrostki czasowników	83
Przyrostki czasowników	84
Współceły czasownika	86
Formy przelicz. i nieprzelic.	86
Forma podstawowa czasownika	87
Forma przeszca czasownika	87
Formy pytające czasownika	88
Kategorie czasowników	88
Postać (genus) czasownika	90
Tryb czasu czasowników dokonanych	91
Tworzenie czasowników niedokonanych	92
Czasowniki posiadające wspólną formę dla obydwu postaci	92
Konjugacja czasownika	92
 FORMY PROSTE CZASÓW	95
Czas teraźniejszy (presens)	95
Miejsca, właściwości, użycie czasu teraźniejszego	97
Formy czasownika postawowego czasu byt	98
Imiesłów przyimownikowy czynny czasu teraźniejszego	99
Imiesłów przyimownikowy czasu teraźniejszego	99
Czas przeszły dokonany (aoryst)	100
Formy czasu przeszłego dokonanego czasownika postawowego czasu byt	103
Imiesłów przyimownikowy czynny czasu przeszłego dokonanego	104
Imiesłów przyimownikowy czynny czasu przeszłego dokonanego czasownika da-ox	104
Imiesłów przyimownikowy bierny czasu przeszłego	106
Czas przeszły niedokonany (imperfectum)	106
Formy czasu przeszłego niedokonanego czasownika postawowego czasu byt	107
Imiesłów przyimownikowy czynny czasu przeszłego niedokonanego	107

ZŁOŻONE FORMY CZASÓW	109
Czas przeszły nieokreślony (perfectum)	109
Formy czasu przeszłego nieokreślonego czasownika po-	
słanego/ćm być	109
Sądek form czasu przeszłego nieokreślonego	109
Czas zaprzeczony (plusquamperfectum)	110
Sądek form czasu zaprzeczonego	110
Czas przyszły (futurum)	111
Czas przyszły czasownika postłowego	111
Sądek enklityk	112
Futurum exactum	112
Futurum praeteriti	113
Formy i sędziem praeteriti czasownika postłowego	
ćm być	113
Sądek enklityk	114
ZNAOZNIENIE I SYSTEM ZNACZENIOWY CZASÓW	
W JĘZYKU BULGAJSKIM	114
UŻYCIĘ CZASÓW	116
Czas teraźniejszy	116
Czas przeszły dokonany	116
Czas przeszły niedokonany	116
Czas przeszły nieokreślony	119
Różnice w użyciu czasu przeszłego dokonanego i czasu	
przeszłego nieokreślonego	120
Czas zaprzeczony	121
Czas przyszły zwykły	121
Futurum exactum	122
Futurum praeteriti	123
Znaczenie i użycie miejscowców	124
TRYB	125
Tryb oznajmujący	125
Tryb nie świadczy	126
Formy czasów trybu nie świadczy	127
Użycie form czasów trybu nie świadczy	128
Tryb rozkazujący	130
Formy zwołujące	131
Tryb warunkowy	132
STRONA	133
RZECZOWNIK ODŁOŻONY	134
PRZEGLĄD FORM CZASÓW BULGAJSKICH	135
Ocena czasownika niedokonanego	135
Ocena czasownika dokonanego	138
PRZYSPÓWIE	140
Tworzenie przysłów	140
Stopniowanie przysłów	142
PRZYIMIAŁ	143
SPÓJNIKI	146
Spójniki współzależne	146
Spójniki podrzędne	148
PRZYJACZNIK I WYJAZDZIK	151

Imię i nazwisko	Wzrost	Ciężar ciała	Procent tłuszczu
1. Kowalski Jan	175	75	15
2. Nowak Anna	165	60	18
3. Wiśniewski Piotr	185	90	12
4. Zielińska Maria	160	55	20
5. Kowalczyk Tomasz	178	80	14
6. Dąbrowska Katarzyna	168	65	17
7. Szymański Michał	180	85	13
8. Wójcik Ewelina	162	58	19
9. Kozłowski Krzysztof	172	70	16
10. Lisowska Agnieszka	164	62	18
11. Szwed Michał	182	88	12
12. Wójcik Ewelina	162	58	19
13. Kowalski Jan	175	75	15
14. Nowak Anna	165	60	18
15. Wiśniewski Piotr	185	90	12
16. Zielińska Maria	160	55	20
17. Kowalczyk Tomasz	178	80	14
18. Dąbrowska Katarzyna	168	65	17
19. Szymański Michał	180	85	13
20. Wójcik Ewelina	162	58	19
21. Kozłowski Krzysztof	172	70	16
22. Lisowska Agnieszka	164	62	18
23. Szwed Michał	182	88	12
24. Wójcik Ewelina	162	58	19
25. Kowalski Jan	175	75	15
26. Nowak Anna	165	60	18
27. Wiśniewski Piotr	185	90	12
28. Zielińska Maria	160	55	20
29. Kowalczyk Tomasz	178	80	14
30. Dąbrowska Katarzyna	168	65	17
31. Szymański Michał	180	85	13
32. Wójcik Ewelina	162	58	19
33. Kozłowski Krzysztof	172	70	16
34. Lisowska Agnieszka	164	62	18
35. Szwed Michał	182	88	12
36. Wójcik Ewelina	162	58	19
37. Kowalski Jan	175	75	15
38. Nowak Anna	165	60	18
39. Wiśniewski Piotr	185	90	12
40. Zielińska Maria	160	55	20
41. Kowalczyk Tomasz	178	80	14
42. Dąbrowska Katarzyna	168	65	17
43. Szymański Michał	180	85	13
44. Wójcik Ewelina	162	58	19
45. Kozłowski Krzysztof	172	70	16
46. Lisowska Agnieszka	164	62	18
47. Szwed Michał	182	88	12
48. Wójcik Ewelina	162	58	19
49. Kowalski Jan	175	75	15
50. Nowak Anna	165	60	18
51. Wiśniewski Piotr	185	90	12
52. Zielińska Maria	160	55	20
53. Kowalczyk Tomasz	178	80	14
54. Dąbrowska Katarzyna	168	65	17
55. Szymański Michał	180	85	13
56. Wójcik Ewelina	162	58	19
57. Kozłowski Krzysztof	172	70	16
58. Lisowska Agnieszka	164	62	18
59. Szwed Michał	182	88	12
60. Wójcik Ewelina	162	58	19

ALFABET I PISOWNIA

1. Język bułgarski posługuje się alfabetem, który nazywa się cyrylicą. Składa się on z 30 liter (patrz str. 8, 9).

Objaśnienia:

1. Litera *н* oznacza połączenie spółgłosek *н* i *т* (np. *нърсе* '[szamka] szesnak', *нана* [babunia] 'babcia', *начие* 'rocznik').

2. Litery *я* i *ъ* oznaczają:

a) połączenie dwu głosek [jɑ], [jɔ] na początku wyrazu i po samogłosce: *ява* [jɑvɑ] 'jabłko', *яна* [jɑnɑ] 'imiona', *яма* [jɑmɑ] 'studnia', *ъма* [jɔmɑ] 'łuski', *ънљ* [jɔnɕ] 'dotyczy', *ъпирљ* [jɔpɨrɕ] 'przynależy', *ънљ* [jɔnɕ] 'rocznik';

b) miękkość spółgłoski przed samogłoskami [ɑ], [ɔ], samo [ʊɑɑ]¹⁾: *ља* [jɔɑ] 'lato', *љнљ* [jɔnɕ] 'koniec', *љнљ* [jɔnɕ] 'koniec'.

3. Litera *љ* oznacza również połączenie dwu głosek [rɔ], [rɔ] po samogłoskach, albo miękkość spółgłoski przed samogłoską *љ*, [ɔ] w następujących wypadkach:

a) w akcentowanych końcówkach 1. os. i. poj. i 3. os. i. mn. czasowników w czasie przeszłym (kon. II): *ља* [rɔɑ] 'cofnęła się', *љнљ* [rɔnɕ] 'cofnęła się', *љнљ* [rɔnɕ] 'cofnęła się', *љнљ* [rɔnɕ] 'cofnęła się';

b) w akcentowanej formie rodzajnika rodzaju męskiego: *љнљ* [rɔnɕ] ('ten') 'ten', *љнљ* [rɔnɕ] 'długość'.

4) Litery *љ* występują tylko przed *љ* i oznaczają miękkość poprzedzającej spółgłoski: *љнљ* [rɔnɕ] 'szofer', *љнљ* [rɔnɕ] 'aktor'.

¹⁾ Znak (') nad samogłoską oznacza miejsce akcentu.

²⁾ Znak (') na spółgłosce oznacza jej miękkość. Długość się za symbol w transkrypcji fonetycznej.

³⁾ W transkrypcji wyrazów, w których nie podano akcentu, pada on na znak (. Nie odnosi się do graficznie z przyczyn technicznych.

⁴⁾ Formy rodzajnika w języku bułgarskim zbitane są pod względem znaczenia do zamiar wstawianego w języku polskim, ale nie jest z nimi identyczne. Z tego powodu bułgarskie formy rodzajnika można używać nieznacznie na język polski ze pomocą zamiarów wstawianych: *љнљ*, *љнљ*, *љнљ*, *љнљ*.

non [nɔn] niec; kóbe [kɔbɛ] siebie; brater [brɛtɛr] brat;
moro [mɔrɔ] wina; mowa [mɔvɔ] ¹⁾ zima; owa [ɔvɔ] [s. 14] sio-
strę.

Niektóre wymowy przed e, a wykazują tylko spół-
głoski k, p, x: kamep [k'ámɛr] kamec; meximórn
[mɛ'çimórn] burzyna; mwań [m'wɛn] dymna; rancpón
[rɛ'ncpón] genetał; repón [rɛ'pón] bohater; xerexomá
[xɛ'rɛ'çomá] leopolda; xóra [x'ɔrɔ] schronisko.

6

W wymowie jest podobne do polskiego a; máma
matka; bába babcia; ówca owca.

7

Najbardziej charakterystyczną samogłoską języka
bułgarskiego. Nie posiada odpowiednika w języku
polskim. Najbardziej przypomina rosyjskie redukowa-
ną e, np. w pierwszej sylabie wyrazu rapóm. Spotyka
się ją w środku wyrazu, w niektórych końcówkach cza-
sownikowych, w formach rdzelnika. — bardzo rzad-
ko — na początku wyrazu. W transliteracji oznacza się
ją znakiem [ɔ]. mɔx " [kɔk] kół.

8, 9

Wymowy tych samogłosek nie różni się zasadniczo
od wymowy polskich samogłosek o, a. Są to jedynie sa-
mogłoski, w których wymowie biera udział wargi, wy-
puwające się do przodu, i zaokrąglające się lekko — bar-
dziej przy y niż przy o; órd óka; ród nos; xórd ucho;
kxórduch.

¹⁾ Skłama po sylabach oznacza, że w języku bułgarskim
wymawiana jest wawerka; pod tym względem różni się ona od-
powiednie od wymowy polskich poleceń głoskowych o, a, z.

²⁾ W wyrazach, w których występuje litwa „ł”, w niektórych
nie zaznaczono akcentu, należy dostrzegać z jako akcentowa-
nie. Zasada ta obowiązuje w całej pracy.

W sylabach niesamogłoskowych (sylogach) *sz* i *ż* odpowiadają bułgarskim *ш* i *ж* (szam, żuraw), *cz* i *cz* odpowiadają bułgarskim *ч* i *ж* (czarna, czarna), *sz* i *ż* odpowiadają bułgarskim *ш* i *ж* (szam, żuraw), *cz* i *cz* odpowiadają bułgarskim *ч* i *ж* (czarna, czarna).

W języku bułgarskim nie występuje tylko różnica między *sz* i *ż*.

3.2. BULGARSKA ODPOWIEDŹ SIĘ WYDZIAŁU POLSKIEGO

1. Polskim samogłoską *o* i *o* odpowiada bułgarska samogłoska *o*, polskimi samogłoskami *u* i *u* odpowiada bułgarska samogłoska *u*.

o	o	u	u
o	o	u	u
o	o	u	u
o	o	u	u

3.3. POLSKIE SAMOGŁOSKI W ODPOWIEDZI BULGARSKIEGO SAMOGŁOSKI

o	o	u	u
o	o	u	u
o	o	u	u
o	o	u	u

3.4. POLSKIE SAMOGŁOSKI W SYLABACH ZAKŁĘTYCH ODPOWIEDZI BULGARSKIEGO SAMOGŁOSKI

o	o	u	u
o	o	u	u
o	o	u	u

3.5. BULGARSKIE SAMOGŁOSKI W ODPOWIEDZI POLSKIEGO SAMOGŁOSKI